

În primul număr din ianuarie 1908, în ziarul bucureștean "Viitorul" - în contextul aniversării a 70 de ani de la apariția "Gazetei" - apărea "un călduros articol": "cel mai vechi jurnal românesc își serbează jubileul de șaptezeci de ani. Șaptezeci de ani de muncă rodnică, șaptezeci de ani de luptă purtată pentru demnitate. «Gazeta Transilvaniei» a văzut timpuri grele și frumoase, a fost și ecoul unor zile mai senine, și a luptat totdeauna cu vrednicie pentru frăția pe care cei 40.000 de mucenici au jurat-o pe «Cîmpul Libertății». De aceea, cuvîne-se ca acum, cînd cel mai vechi ziar politic și primul ziar cotidian al românilor din Monarhia habsburgică a ajuns la frumoasa vîrstă a patriarhilor, cu inimă curată și cu adevărată dragoste fraternală, să-i urăm «Mulți ani înainte!»". Reproducînd textul din "Viitorul" (nr. 2 al "Gazetei"), ziarul publică și o succintă dar extrem de sugestivă notiță consacrată istoriei de 70 de ani ai publicației. Semnată de S.O. (probabil directorul Aurel Mureșianu), notița subliniază câteva aspecte: apărută în "iulie 1937", sub direcția lui G. Barițiu, publicația a fost suspendată de cenzură "după două săptămîni de la apariție" și abia la 1 martie 1938, "puțin să reapeară în urma unui decret imperial". Pe lângă "Gazeta", a apărut "Foaiete literară", care, de la 2 iulie 1938, și-a schimbat titlul în "Foaiete pentru minte, inimă și literatură". Ambele fuseseră înăbușite, o dată pe săptămîină, tipărite cu litere chirilice. Director era George Barițiu, Andrei Mureșianu și Jacob Mureșianu fiind "redactori interni". Suspendată la 1 martie 1938, "după căderea Transilvaniei în mîinile insurgenților", "Gazeta" a reapărut la 1 decembrie același an. E suspendată din nou la 1 martie 1950, pentru că publicase "raportul lui Avram Iancu despre cele ce s-au petrecut în Munții Apuseni în timpul revoluției". După 6 luni, "Gazeta" reapare, la conducerea ei aflîndu-se Jacob Mureșianu, căruia i se datorează introducerea "încet cu încetul", a alfabetului latin. În continuare, ziarul apare regulat, articolele pregătite pentru tipar fiind prezentate mai întîi poliției în traducere germană. În 1968, ziarului i se întentează un proces, cauza fiind protestul lui Iacob Mureșianu "în chestia uniunii Transilvaniei cu Ungaria". În 1977, "Gazeta" trece sub conducerea lui Aurel Mureșianu, "care o conduce cu însuflețire și astăzi". Rolul ziarului - se aprecia - e cu atât mai mare cu cît în coloanele sale au fost discutate "chestiuni privitoare la viața românilor de pretutindeni". Anul 1908 avea să fie "anul «Gazetei»", ziarul fiind sărbătorit, după cum merita, la împlinirea celor 70 de ani de la apariție. • În nr. 2, ziarul semnaleză apariția vol. IV din lucrarea "Fragmente istorice despre boierii din Țara Făgărașului" de Ioan Cavalier de Pușcăriu. Volumul are 836 de pagini și costa 5 coroane și 20 de filieri. Scump, dar merita! • Sub semnătura Mariei B. Baiulescu, în calitate de "prezidentă", și a lui Ioan Lengeru, secretar, Reuniunea femeilor române din Brașov făcea cunoscut (GT nr. 2) că în zilele următoare, mai multe "dame din comitet" vor începe să colecteze de la familiile românești din Brașov, "obolul" necesar îmbrăcării "fetițelor sărace de la Școalele noastre românești". Acțiunile caritabile ale Reuniunii i-au adus acesteia un renume greu de egalat! • În Rîșnovul începutului de secol XX exista și o "Societate de lectură română". În 6 ianuarie 1908, aflăm din nr. 3 al "Gazetei", Societatea organiza o "producțiune teatrală muzicală și declamatorie", în sala hotelului "Zur Rosenauer Burg", venitul "curat" fiind destinat sprijinirii fondurilor Societății. Președintele Societății era Romul Cristoloveanu, casier George Ilie. Urmașii n-au moștenit nicidecum documente despre activitatea societății? • Cum am mai menționat, în Brașovul de la cumpăna secolelor XIX și XX, ființa și o cantină pentru săraci. De regulă, i se spunea "bucătăria populară". În legătură cu ea, din nr. 2 al ziarului aflăm că, la începutul anului 1908, s-au primit următoarele donații: 10 kg de carne de vită de la Dumitru N. Căpățînă, 20 litri de pasat de la firma "From și fiii", 50 coroane de la "logea (?) «Panomian»". "Prezidentă" cantinei le adresa donatorilor "adînci mulțămînte". Evident că le merita! • Ca peste tot, și în Zărnești exista o "Reuniune de înmormîntare". În 6/19 ianuarie, potrivit convocatorului publicat de ziar (nr. 2), Reuniunea își ținea "adunarea generală ordinară", pe ordinea de zi aflîndu-se "luarea socotelilor și ascultarea raportului de pe anul 1907". Președintele Reuniunii era N. Garoiu, notar fiind V. Spărchez. Și Zărneștii, cum se vede, aveau pe atunci bărbați de... bărbați. • Vasile Muscalu își făcea, în nr. 1/1908 al "Gazetei", o deșteaptă reclamă. Zicea el că a înființat în Brașov, pe strada Nouă nr. 7, "Primul atelier de curelar român". Atelierul, menționat patronul, era "prevăzută" cu "tot felul de hamuri de lăptos și pentru lucru din piele de blană", precum și cu "tot felul de curele de incins, de șerpăre de piele și de tot felul: negre, galbene, de color cu ținte". Primea și "reparatură de tot felul" (adică, specifică ei, "cufere, geante de călătorie și pungii"). În plus, le putea oferi clienților "plosci de lemn în orice mărime, îmbrăcate în curele fine". Sigur, prin unele case pe la țară, vor mai fi existînd și șerpăre și plosci "îmbrăcate în curele". Dar cine să mai știe numele meșterului Vasile Muscalu (după nume, venit mai de la Răsărit, de prin Moldova, poate)? Reclamă în ziar (nr. 3) își făcea și Constantin Sibian, "măstru de lemnărie cu diplomă", ce-și avea afacerea în Brașovul Vechi, str. Crucii nr. 7. El anunța că poate lua "în întreprindere" orișice "fel de construcții de lemnărie", cum ar fi "acoperire de case și șuri, foisoare, podeli, porți, pîlanuri (stoboare), scări (drepte) oable și rotunde", toate lucrările executîndu-se sub nemijlocita conducere a măstrului, ca o garanție a calității execuției. De unde să mai iei astăzi așa măestrii? • O hazlie anecdotală, avîndu-l ca personaj pe H. de Balzac, apare în nr. 2 al ziarului. Surprinzînd noaptea în casă un hoț care încerca să-i forțeze sertarul la un birou, Balzac începu să ridă, după care-i explică hoțului, rîmas consternat de reacția scriitorului: "Rid căci văd că d-ta noaptea, pe întuneric, și încă cu niște chei false, vrei să scoti bani dintr-un sertar unde eu la lumina limpede a zilei, cu cheia adevărată, caut în zadar, căci nu pot găsi nici o para chioară". Chiar dacă a scris "Moș Goriot", Balzac a suferit toată viața de... lipsa paralelor.

Rubrică realizată de Ioan POPA

Citim în "Gazeta Transilvaniei" de-acum 100 de ani

Fișier brașovean de muzicologie:

Aniversări și comemorări în 2008

• **Toma Micherin (Thomas)**, violonist, compozitor și dirijor (n. 8.01.1858, Brașov? - d. 13.08.1892, Viena) - 150 de ani de la naștere/8 ianuarie.
• **Rudolf Lassel**, compozitor, organist și dirijor (n. 15.03.1861, Brașov - d. 18.01.1918) - 90 de ani de la moarte/18 ianuarie.
• **Varlaam Barancescu (Bărănescu)**, protopsalt și compozitor (n. 29.01.1808, Hotin - d. 12.01.1894, Mănăstirea Ciolanu, Buzău) - 200 de ani de la naștere/29 ianuarie.
• **Norbert Petri**, dirijor, compozitor și profesor (n. 24.02.1912, Sibiu - d. 28.02.1978) - 30 de ani de la moarte/28 februarie.
• **Constantin Zamfir**, folclorist

muzical, compozitor și profesor (n. 16.02.1908, Brașov - d. 15.09.1987, București) - 100 de ani de la naștere/16 februarie.
• **George Ucenescu**, protopsalt, compozitor și folclorist, profesor (n. 20.04.1828, Sibiu/Poarta Cîsnădiei - d. 25.01.1896, Brașov) - 180 de ani de la naștere/20 aprilie.
• **Societatea Filarmonică/Kronstädter Philharmonische Gesellschaft/Filarmonica Brașov** - 130 de ani de la primul concert inaugural/6 mai 1878.
• **Ciprian Porumbescu**, compozitor, violonist, dirijor și profesor (n. 2/14.10.1853, Șipotele Sucevei - d. 6.06.1883, Stupca/Ciprian Porumbescu, Suceava) - 125 de ani

de la moarte/6 iunie.

• **Ilie Balea**, muzicolog, scriitor, regizor și teatralog (n. 25.06.1923 - d. 13.08.1985, Paris) - 85 de ani de la naștere/25 iunie.
• **Constantin Catrina**, muzicolog, compozitor și profesor (n. 6.11.1933, Țiu, jud. Dolj) - 75 de ani de la naștere/6 noiembrie.
• **Helge Alexander Bömches**, cîntăreț de operă (bas), lied și avataria (n. 18.09.1933, Brașov) - 75 de ani de

la naștere/18 noiembrie.

• **Mircea Cornel Cristescu**, dirijor și profesor (n. 22.11.1928, Brașov - d. 12.07.1995, București) - 80 de ani de la naștere/22 noiembrie.
• **Conservatorul de Muzică "Astra" Brașov**. Cursurile s-au deschis la 01.11.1928 - 80 de ani de la înființare/1 noiembrie.
• **Tiberiu Brediceanu**, compozitor, membru fondator al Operei Române și al Teatrului Național din Cluj (1919),

al Conservatorului de Muzică din Cluj și al Conservatorului de Muzică "Astra" Brașov (n. 20.03.1877, Lugoj - d. 19.12.1968, București) - 40 de ani de la moarte/19 decembrie.

• **Egon Hajek**, teolog, muzicolog și compozitor (n. 1888, Brașov - d. 197) - 120 de ani de la naștere.

• **Teatrul Muzical (Teatrul Liric) Opera Brașov** - 55 de ani de la înființarea Teatrului Muzical/15 noiembrie 1953.

Brașoveni în Enciclopedia Muzicii Românești

Liliana BIZINECHE

(Cîntăreață de operă și lied, mezzosoprană, n. 1956, Brașov)

Studiile muzicale le-a urmat la Conservatorul din Cluj (1974-1980) cu Ionel Pantea (canto), Romeo Ghircioașiu (Istoria muzicii), Anghel Ionescu-Arbore (operă). S-a perfecționat cu Ileana Cotrușă, Elisabeth Schwaetzkopf și Regina Reznik (canto). A debutat pe scena Conservatorului din Cluj-Napoca (1979) în Cherubino din "Nunta lui Figaro" de W.A. Mozart. A fost solistă la Opera Română din Cluj-Napoca (1979-1987). Mezzosoprană remarcabilă, cu un generos registru mediu și grav, a reușit să se impună pe plan internațional încă din anii de studiu, dobîndind premiul la Concursurile internaționale Maria Callas (Atena, Premiul II, 1979), Francisco Viñas

(Barcelona, Premiul III, 1979), Herzogenbosch (Premiul II, 1979), Paris (Premiul I, 1980), Alice Tully (Paris, 1980), Rio de Janeiro (Premiul II, 1981), Johann Sebastian Bach (Leipzig, Premiul I, 1982) etc. Repertoriul său cuprinde operele "Werther", "Carmen", "Cavalleria rusticana", "Căsătoria secretă", "Nabucco", "Bărbierul din Sevilla", "Madama Butterfly", "Rigoletto", "Boris Godunov", "Norma", "Cosi fan tutte" etc. A întreprins turnee artistice în Franța, Italia, Spania, Portugalia, Germania, Brazilia, Argentina, SUA, Canada, Mexic, Belgia, Elveția etc., colaborînd cu dirijorii Georges Pretre, Yehudi Menuhin, Michel Corboz, Kurt Masur, Dmitri Kitaenco,

Pinchas Steinberg, Claudio Scimone, John Nelson și cîntăreții Nicolae Gedda, José van Dam, Shirlent Verret, Alfredo Krauss, Peter Schreier, Teresa Berganza, José Carreras, Ferruccio Furlanetto, Lella Cuberli, Matteo Manuguerra, Alison Hagley, Jules Bastin, Gundula Janowitz ș.a. A cîntat la Opera din Paris, Teatrul Colon din Buenos Aires, Wiener Staatsoper, San Carlos din Lisabona etc. A făcut imprimări pe discuri la firmele Erato, Gallo, Cascavelle, Claves.

(Din "Enciclopedia Muzicii Românești", vol. 2 (B) de Viorel Cosma, în colaborare cu Luminița Vartolomei și Constantin Catrina; lucrarea se poate procura la telefon ...)

In memoriam:

Un ardelean dîrz din Săcelele Brașovului

Prof. N. VLAD

Sînt oameni care parcă dinadins nu vor ca cei din jur să știe ceva despre ei. Trec tăcuți, dar demni, printre noi, depărtîndu-se treptat, și abia după un timp îți dai seama că era un om deosebit, asemenea astrelor care cu cît se depărtează mai mult cîștigă în strălucire. Asemenea oameni mi-a fost dat să cunosc în anii trăiți în închisorile comuniste, în special în fabrica de la penitenciarul Gherla. Era prin vara anului 1962. De vreo trei ani, penitenciarul, supraaglomerat, din anii '59-'60, aproape că se golise. Mii de deținuți fuseseră expediți în coloniile de muncă, adevărate lagăre ale morții, la Periprava, Grindu, Insula Mare a Brăilei și multe altele. Rămăseseră pe Celular cei foarte bolnavi și condamnații m.s.v. sau "vietașii", cum le ziceam noi. În fabrică se cerea tot mai multă mîină de lucru, așa că s-a apelat și la m.s.v.-iști. Apariția lor a stîmniț rumoare, dar și admirație pentru acești "corsari de cursă lungă", așa cum mai erau numiți. Treptat s-au integrat printre noi, dar fiecare reprezenta o identitate prin comportarea și caracterul lui. Ca de obicei, cînd apărea un lot nou, începeau "căutările", adică să afli dacă printre ei nu este vreunul din zona ta de origine. Se părea că eu nu am nicio șansă. Totuși, o persoană mi-a atras, instinctiv, atenția. Era un tip înalt, uscățiv, mergea drept, neîncovoiat. Fața trasă nu lăsa să se ghicească ce se ascunde în structura lui sufletească. Nu-l văzusem stînd de vorbă cu cineva, nici măcar în scurta pauză de masă. Își lua liniștit porția de mîncare și se retrăgea departe de ceilalți. După ce termina, își făcea domol cruce, murmurînd ceva din buze. Apoi se apuca de lucru calm. După câteva luni s-a întimplat să primim în aceeași zi pachetul. Atunci am aflat că îl cheamă Despan Ioan și că e brașovean. Treptat, ne-am apropiat, și am început confesiunile reciproce. Îmi povestea despre închisorile prin care a trecut în cei 12 ani, cit executase pînă atunci. Erau nume cunoscute: Pitești, Baia-Spire, Aiud, Gherla. Despre datele personale nu am prea discutat. Ne-am eliberat în aceeași perioadă, august 1964. Nu ne-am mai întîlnit.

Peste mai bine de patru decenii de atunci, fiul său, Dan, mi-a încredințat o scurtă schiță biografică. Astfel am aflat că Ioan Despan s-a născut în Satulung, județul Brașov, în ziua de 15 martie 1911, din părinții Nicolae și Maria. A urmat cursurile primare în satul natal, apoi liceul "Ioan Meșotă" la Brașov, absolvind apoi Academia Comercială, avînd profesori pe Jinga și Voina, tot săceleni. Între timp a fost ziarist și publicist la ziarul "Universul", la revista "Plaiuri săcelele", ocupînd și funcția de bibliotecar și colaborator. Soția s-a numit Paraschiva, cu care a avut doi băieți: Dan și Doru. A făcut frontul pînă la Cotul Donului din care, grație divine, a scăpat nevătmăat. După război s-a angajat la fosele uzine "Astra", contabil, de unde a fost arestat. Era acuzat de înaltă trădare și spionaj, deoarece a dat informații despre atmosfera din uzină, salariile muncitorilor și starea de spirit la acea vreme. Pentru aceste acuzații a fost condamnat la muncă silnică pe viață. Mulți ani familia nu a avut nicio știre de la el, și aceasta avînd mult de suferit, soția și cei doi fii fiind deportați și lăsați pradă deznădeții în plin cîmp din apropierea Blajului. După patru ani de domiciliu obligatoriu s-au întors la Brașov, dar nu acasă, supuși în permanență tracasarilor din partea autorităților comuniste pînă în decembrie 1989. Anii au trecut, amintirea lui a rămas în memoria supraviețuitorilor gulgului comunist, în special în sînul familiei. Dar a fost cinstit și apreciat de mulți. Unul dintre aceștia fiind Ion Ioanid, autorul volumelor "Pușcăriia noastră cea de toate zilele", dezvăluindu-i verticalitatea morală, cînd le vorbea confrăților de suferință, încurajîndu-i în cele mai grele momente. Un brașovean care a împărțit aceeași piine amară cu el, la Baia-Spire, avocatul doctor Grideanu Constantin, i-a vizitat familia cînd s-a eliberat în 1956, și mai apoi, cînd "Ioan Mocanu", cum era apelat în închisoare de confrății săi, s-a eliberat în 1964. Un român drept, un fiu de oameni cinstiți, cu frica lui Dumnezeu, a trebuit să poarte crucea martiriului pentru că a refuzat, la fel ca mulți alții, să se închine în fața forțelor malefice, înfruntîndu-le cu demnitate și curaj.

Monografiile locale - Toderița

Așa se derulau zilele, lunile și anii...

Ioan TUDOR

După ce trece și postul mare care ține din februarie-martie pînă în aprilie-mai, în funcție de așezarea în calendar a zilelor destinate Sfinților Sărbători de Paști, și fiecare gospodar trece pe la preotul satului pentru spovedanie și împărțirea, urmează pregătirea pentru sărbătoarea cea mare a Învierii Domnului. În săptămîna patimilor, zilnic, bărbații, femeile și copiii merg seara la biserică pentru denii. În Vinerea Mare, Ziua răstîgnirii lui Iisus Hristos pe cruce, preotul împreună cu întreaga comunitate de credincioși ortodocși, în timpul slujbei, înconjoară de trei ori biserică cu luminările aprinse, rugîndu-se pentru iertarea păcatelor, pentru sănătatea oamenilor și animalelor acestora, pentru recoltă bogată în anul ce urmează. Apoi urmează slujba Învierii din Duminica Mare a Paștilor, cînd preotul dă lumină în numele Domnului nostru Iisus Hristos spunînd: "Hristos a înviat!" și oamenii prezenți în biserică satului îi

răspund "Adevărat a înviat!". La terminarea slujbei de Înviere se împart paștele (piine cu vin, adică trupul și sîngele Mîntuitorului) și fiecare se îndreaptă spre casa sa luminată cu lumina învierii în pace și liniște. În Prima zi de Paști, în fiecare gospodărie se așază masă bogată pentru toți ai casei, părinți, bunici, copii. A doua zi de Paști, după slujba de la biserică, pe ulițele satului își fac apariția "Plugarii". Acest ritual cîmpenesc este păstrat cu sfințenie și își are originea în negura vremurilor, probabil odată cu apariția creștinismului. Un grup de tineri, după ce împodobesc o căruță cu primii muguri ai primăverii, de obicei crengi de salcie, trag această căruță pe străzile satului, iar în trecerea lor de voinici sînt udați de gospodarii satului care ies la porți cu gălețile pline cu apă curată din fîntinile lor. Acest ritual al plugarilor îi îndeamnă pe tinerii de la țară să se curățească de păcat și să se deplînteze forțelor, munca cîmpului. După Paști, oamenii își reiau nu numai

munca cîmpului, dar în aceeași măsură și veselie, voia bună a sărbătorilor duminicale, cînd se porneau din nou nunțile. Așa se derulau zilele, lunile și anii pentru cei care viețuiau în frumoasa și pașnică comună Toderița.

Și închei această parte de monografie cu cele consemnate de Constantin Stan la anul 1928 în "Școala populară din Făgăraș și depe Tîrnave", găsită în biblioteca bunicului meu Laurian Monea, consemnare ce se referă la comuna Toderița: "Între vederile interesante din comună, pe lângă biserică cea pompoasă și frumos aranjată, pe lângă casele parohiale în care se afla și școala, clădire veche, impunătoare și de străzile satului, iar în trecerea lor de voinici sînt udați de gospodarii satului care ies la porți cu gălețile pline cu apă curată din fîntinile lor. Acest ritual al plugarilor îi îndeamnă pe tinerii de la țară să se curățească de păcat și să se deplînteze forțelor, munca cîmpului. După Paști, oamenii își reiau nu numai

(va urma)

Poesis

Întrebări frontale II Mariana POPA

Ce-ai pierdut?
Copilul din mine!
Ce-ai găsit?
Senectutea în clipe senine!

Ce regretă?
Ziua în care n-am rîs!
Credea în profeți?
Da! Cînd am plîns!

Ce este iubirea?
Este egală cu risipirea!
Cum definești echilibrul?
Ecuția vieții și destinul!

Cum e echilibrul pierdut?
E inecuția la care ai căzut!
Dar lumea ce este?
Ea este ca o carte!

Unii o citește toată
Alții pe prima foaie înoată.
Caut mereu adevărul
Dar nu-i găsește destinatarul.